

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an: 2 Dolars

Edition spéciale: 3 Dolars.

ADRESSE

"İctihad,, Constantinople

Téléph: St. 865

xxvème ANNÉE

1 Août 1930

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No: 302

ABONEMAN:

Seneliği [24Nusha] Türki-
ye için 2 1/2, Âlâ kâğıd-
lısı 5 Liradır

İDAREHANESİ

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi:

1904 — Genève.

Yirmi beşinci sene

1 Ağustus 1930

Edebi tahlil

GÖRÜŞ

Harf tebdilinden sonra çıkan mecmualar içinde en güzeli ve en vekur simalı bu mecmuadır. Fransanın **Mercure de France** ini hayli andıran **Görüş** onun bir az ruh sıkıcı kesifliğinden münezzehdir. Baş tarafında, çok nazik ve nafiz olduğunu ve bu meziyyetlerde emsalsiz bir şa'iriniz olduğunu söylemekde tereddüd etmek şöyle dursun büyük ve müsta'cel bir haz duyduğumuz Ahmed Kudsi Beyin **Sark ve Garb** adlı bir mekalesi var. Bu kelimelerin Geografianın **Cihati Arba'a**-sile bir nisbeti olmayıb bunun bir zihniyyet ve ruh i'tiyadı murad etmesi lâzım geldiğini, ve bu ruhun ve müstemir zihniyyetin bize nüfuz etmiş olduğunu izaha uğraşiyor.

Terbiye müderrisi aziz dostumuz İsmail Hakkı Bey **Netafizik** sernameli mekalesinde veciz ve süratli, bir belâğetle **Kanti, Bergson u, J.J. Rousseau** yu kendi mekamlarına oturtuyor. **J. J. Rousseau** için şu pek geniş ve yüksek ve ilâhî sözü söylüyor:

«*J. J. Rousseau ne Alman, ne İngiliz, hatta İsviçreli, ne Fransızdı; sadəcə insandı. Vatani yokdu çünkü vatan yerine kürre'iarzı iskân etmişdi.*»

Ben şu mütalaadayım ki içinden böyle bir vatandaş çıkmak bir millet veya vatan için asla bir ziyaf değildir. İçinden böyle insanlar çıkan bir millet diğer milletlere karşı bir iftihar ve imtiyaz hissi duymalıdır.

Bir Eransız şa'iri şu harikul'adde güzel ilhamı terennüm etmiştir:

« Je tiens de ma partie un coeur qui la déborde,
Et plus je suis Français, plus je me sens humain. »

Ahmed Hamdi imzalı, **Şi'ir hakkında** adlı mekale de özlüdür.

Şeyhzade Burhan imzalı ve **Bedi'iyat**

nedir? sernameli mekale edebi bir tebahhur eseridir. **Emerson** un « Nothing is more rare in any man than an act of his own », ya'ni « in-sanda, kendi öz fi'linden daha nadir olan hiç bir şey yoktur » sözünü zikr etmesi nazarı nüfuzu eseridir.

Şa'irlerde de en nadir olan öz ibda'dır demek için bunu sövlemiştir.

Bundan sonra Cevad Memduh Beyin resim sergileri hakkında mutala'ası, kitabiyat, musiki tenkidi ve saire ile hitam buluyor Meccmu'anın en zengin mücevherini en sonra ya bıraktım Ahmed Kudsi Beyin üç manzumesi üç güzellik pirlantasıdır; bunlardan yalnız birini almak mümkün olmadı çünkü her üçü de aynı derecede cezb ve hulûl kudretine malikdir. Bu üç nefis kevseri ruhaniyi okuyucularımızın ruhlarına sonuyorum:

BESBELLİ

Besbelli ölümüm sabahleyindir,
İlk ışık korkuyla girerken candan,
Uzan, baş ucumda perdeyi indir,
Mum olduğu gibi kalsın akşamdan.

Sonra koş terlikle haber vermeye,
« Kiracım bu sabah can verdi » diye,
Üç, beş kişi duysun ve Belediye,
Beni kaldırmaya gelsin, odamdan.

Eyden çıkar çıkmaz omuzda tabut,
Sen de eller gibi adımı unut,
Kapımı bir kaç gün için açık tut,
Eşyam baka halsin diye arkamdan.

MEZAR TAŞLARI

Sevmeliyiz mezartaşlarını biz,
Çünkü yalnız onlar bizi ya'd eder.
Şüphesiz onlardır en saf ve temiz,
Ardımızdan varsa duyanlar keder.

Her sevginin artık çözüldüğü gün,
Alınlarda matem, gözlerde hüzn,

Bizi yalnız onlar tanıır gündüzün,
Geceleyin onlar kahr beraber.

Bütün derdimizi alıp bağına,
Bizden yalnız onlar kahr yarına;
Ay ışığı düşse omuzlarına,
Bir öksüzün ruhu gibi üşürler.

NERDESİN?

Geceleyin bir ses böler uykumu,
İçim ürpermeyle dolar: — Neredesin?
Arıyorum yıllar var ki ben onu,
Aşkıyım beni çağran bu sesin.

Gün olur sürüyüp beni derbeder,
Bu ses rüzgârlara karışır gider;
Gün olur peşimden yürür beraber
Ansızın haykırır bana: — Neredesin?

Bütün sevgileri atıp içimden,
Varlığımı yalnız ona verdim ben,
Elverir ki bir gün bana derinden,
Ta derinden bir gün bana «Gel» desin.

Ahmed Kudsi Bey oğlumuzu yürekden tebrik etmeliyiz. Şimdiden büyük ve her halde çok ince ve hassas şâ'irdir.

Dr. AB. Djevdet

BEŞŞAR BİN BURD

Arabın büyük bir şairini bu küçük mekale ile Türk karilerine tanıttırmak isterim: Beşşar bini Burd.

Bu şairin aslı Acemdir. Arabların Acem saltanatını hâk ile yeşan eden tarihi akınlarının birinde Beşşar'ın babası olan Bürd Arabların eline esir düşerek « Basra » ya getirilmiş, bilahara azad edilmiş idi. İşte Beşşar Basrada bu babadan doğdu. Hem büsbütün â'mâ doğdu.

Arab şiir ve edebiyatında büyük bir inkılâb vücade getirmiş olan bu büyük şairin çocukluğu âkıbeti gibi garib ve hazindir. Gözleri kör, yüzü çirkin alelâcaib uzun boylu bir mahluk idi. Hicivkârları onu bilâhara (kör bir maymun) a benzetmişlerdi. Fakirdi. Fakir ve terbiyece düşgün bir mahallede otururdu. Biçare çocuk sokağa çıktıkça hal ve kıyafetini garib gören halk ona taarruzda bulunurlardı. Maskaralığa alırlardı. Söğlerlerdi. Ona küfürler yağdırırlardı. Son derece zeki ve ta küçükken ateşin dilli olan bu â'mâ çocuk kendisine küfr edenlere onların küfründen daha büyük ve

daha acı küfürler ile mukabelede bulunurdu, başa çıkamazlardı: Babasına gelip şikâyetde bulunurlardı; babası onu döğerdi. Anası işe karışır, çocuğunu kurtarırdı. Beşşar bir gün dayak acısı altında iken babasına:

— Babacığım! Kür'anda « â'mânın kusurlarına bakılmaz » deniliyor. Heriflere niçün bunu söyleyip susdurmuşorsun? demişdi.

Babası çocuğun sözünü haklı buldu. Bir daha şikâyet dinlemedi ve çocuğunu döğmedi. Bundan anlaşılıyor ki Beşşar da diğer büyük şâ'ir âma Ebul'alael Ma'arri gibi ta küçük yaşında Küranı ezber etmişdi. Kuran hafızlığı â'mâlar için te'mini ma'îşete yegâne vesile idi. Fakat ne bu ateşzeban şâ'ir, ne de Ebul'alael Ma'arri hafızlıkla geçinmeğe tenezzül etmediler. Bilâkis ikisi de ilhad ile, akidesizlikle iştihar etdiler. Beşşar'ın çocukluğundan farta zekâdan başka nazarı dikkate alınacak şey en ufak bir sebepten âlem ile uğraşmakda, küfürbazlıkla vakit geçirmekde hasıl ettiği meleke ve itiyadın doksane sene süren müddeti hayatının sonuna kadar usanç getirmeksizin devam etmesidir. Herkes ona dokunmakdan, hücum etmekden haz etmiş, kendisi de dokunanların cümlesine küfürler savurmakdan çekinmemişdi. Denilebilir ki Aarab şâ'irleri içinde Beşşar kadar hücu olunmuş, Beşşar kadar hiciv söylemiş şâ'ir yok gibidir.

Beşşar Emevilerin son zamanları ile Abbasilerin ilk devirlerinde yetişmiş idi. Arablar o sırada Yunan ve Acem medeniyetlerinin te'siri altında bedavetden medeniyete intikal ediyorlardı. Arab şî'ir ve edebiyatı da aynı intikal devrini geçiriyordu. Beşşar intikal devrinin en büyük şâ'iri sayılır. Üsluba başka inkişaf, şî'ire başka bir tarz, ifadeye başka bir sadeliği vermişdir. Alel'ekser çöllerden, develerden, bir takım ibtidai hissiyatdan bahseden eski Arab şî'irine bedel daha ince, daha medeni şî'ir ve edebiyat getirmiştir.

Beşşar pek çok şî'ir söylemiş şuaradandır. Kendisi bizzat diyor:

— Hayatımda on iki bin kaside söyledim, her kasidede bir tek güzel beytim bulunduğunu farz etsem on iki bin güzel beyitim vardır neticesine varılır.

Fakat ma'alesef Beşşarın eş'arının kısmı azamı — aşağıda göstereceğimiz esbattan dolayı — zayi olmuştur. Bu büyük şairin elde bulunan eşarını başdan başa okudum, tedkik etdim. Öyle